

Finnwatch ja Keva ry:

Lausunto valtioneuvoston U-kirjelmään numero 14/2012

Julkisilla hankinnoilla on merkittävä markkinoita muokkaava rooli. Vuosittain Suomen julkisten hankintojen arvo nousee yli 20 miljardiin euroon. Julkisten hankintojen tulee tukea muita politiikan aloja kuten sosiaalisen kestävyuden lisäämistä ja kansainvälisen veronkierron vähentämistä.

Sosiaalisia kriteereitä tulee voida soveltaa helpolla ja joustavalla tavalla

Hankintadirektiivin uudistamisen taustalla ollut komission tavoite hankintasopimusten joustavuudesta ja muita politiikan aloja kuten sosiaalista kestävyyttä tukevasta hankinnasta ei näy riittävästi komission esittämässä direktiiviehdotuksissa. Komissio supistaa vastuullisuuden määritelmää eikä tarjoa merkittäviä uudistuksia sosiaalisesti vastuullisen hankinnan helpottamiseen.

Komissio alistaa epätoivottavalla tavalla ympäristö- ja sosiaaliset kriteerit elinkaarikustannusten alle. Finnwatch ja Keva kannattavat valtioneuvoston U-kirjeessä esittämää näkemystä siitä, että eettisiä tekijöitä ei voida mitata vain taloudellisin mittarein.

Direktiivi uudistuksen yhteydessä komission tulisi selventää ja laajentaa mahdollisuuksia asettaa sosiaalisia kriteereitä tarjousasiakirjoissa. Komission aiempi linjaus (Sosiaalinen ostaminen -opas, lokakuu 2010) siitä, että sosiaaliset kriteerit ovat mahdollisia vain sopimusehdoissa vähentävää hankkijoiden mahdollisuuksia sosiaalisten kriteerien asettamiseen ja estää tarjousten vertailun eettisin perustein.

Direktiivi uudistuksen yhteydessä komission tulee ottaa selkeästi kantaa siihen, että julkisilta hankkijoilta edellytetään aina ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti vastuullista hankintaa. Vastuullisuuden ei tule olla vapaaehtoinen asia.

Komission aloite siitä, että hankkijat voisivat suoraan edellyttää tarjoajilta tiettyjä ympäristö- tai sosiaalisia merkkejä on tervetullut ja helpottaa hankkijoiden käytännön työtä. Komission on kuitenkin varmistettava, että käyttöön tulevat merkit ovat riippumattomia ja että niiden kriteerien laadinnassa on riittävä edustus kansalaisyhteiskunnasta.

Julkisilla hankinnoilla tulee torjua kansainvälistä veronkiertoa

Harmaan talouden torjunta on Euroopan unionin ja Suomen politiikan yksi keskeinen prioriteettialue. Tästä huolimatta kansainvälisen veronkierron kysymykset eivät nouse esiin komission direktiivi uudistuksessa.

Suomen hallitusohjelman mukaan julkisia hankintoja tehtäessä on varmistettava, että julkishallinnon ostamat palvelut suoritetaan sellaisilla yrityksillä, joilla lakisääteiset asiat ovat kunnossa. Lisäksi hallitus tukee hankkeita yritys vastuuta koskevien kansainvälisten normien ja ohjeistojen vahvistamiseksi ja edistää vastuullisuusnäkökohtien parempaa huomioimista elinkeinopolitiikassa ja julkisissa hankinnoissa. Hallitusohjelma nostaa tärkeäksi prioriteetiksi myös harmaan talouden torjunnan.

Komission tulisi nostaa direktiiviudistuksen tavoitteisiin mukaan myös harmaan talouden torjuminen ja sen tulisi mahdollistaa julkisissa hankinnoissa tarjoajien taloudellisen vastuullisuuden huomioiminen. Sopimusehtoihin tulee olla mahdollista liittää esimerkiksi toimittajia velvoittava ehto, jonka mukaan toimittajat sitoutuvat olemaan käyttämättä veroparatiiseja tai ns. finanssisalaisuusalueita veronkiertoon. Käytännön kokemusta vastaavasta järjestelystä on muun muassa Ruotsista, jossa Kalmarin kunnan toimittajien tulee suostua siihen, että hankintayksiköt voivat halutessaan tarkastaa toimittajien tilinpidon ja saa pyynnöstä maakohtaisia tilinpäätöksiä ja raportteja toimittajien sellaisista yhtiöistä, jotka toimivat veroparatiiseissa.

Taloudellisesti vastuullisten hankintojen vaikutukset tulisi myös huomioida direktiivin taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa.